



**REKOMENDACIJOS SAVIVALDYBĖMS DĖL NVO IR VALDŽIOS SEKTORIŲ  
BENDRADARBIAVIMO BEI AKTYVESNIO PILIEČIŲ IR NEVYRIAUSYBINIŲ  
ORGANIZACIJŲ ĮTRAUKIMO Į SPRENDIMŲ PRIĖMIMO PROCESUS**

2015 m. birželio 23 d.

Vilnius

Pagrindinis piliečių dalyvavimo valstybės valdyme įrankis demokratinėse visuomenėse – visuotiniai, laisvi ir sąžiningi rinkimai, kuriuose valstybės piliečiai išrenka savo atstovus bei patiki svarbiausius šalies valdymo klausimus. Tačiau sėkmingam valstybės vystymuisi ir demokratijos principų įtvirtinimui bei palaikymui svarbu užtikrinti, kad valstybės gyventojai ir tarp periodiškai vykstančių rinkimų turėtų galimybes ir jaustų pareigą įsitraukti į šalies valdymo klausimų sprendimą, viešųjų reikalų tvarkymą ir sprendimų priėmimą. Ši santykį tarp valdžios atstovų (renkamų politikų ir valstybės tarnautojų) ir piliečių reikėtų vertinti ir traktuoti kaip bendradarbiavimą sprendžiant viešuosius valstybės reikalus.

Piliečiai įsitraukti į valstybės gyvenimą ir jame dalyvauti gali tiek kaip atskiri individai, tiek susibūrę į nevyriausybinės organizacijas (NVO), kurių bent vienas iš siekių yra spręsti klausimus, problemas, aktualias ne tik siauram jos narių ratui, bet svarbias ir atstovaujamai platesnei grupei ar visai visuomenei.

**Pilietinės visuomenės institutas**, atlikęs tyrimą apie valdžios ir NVO sektorių bendradarbiavimą, pagrįstą reprezentatyviomis visuomenės bei valstybės sektoriaus darbuotojų apklausomis, fokus grupių diskusijomis su valdžios ir NVO sektoriaus atstovais nacionaliniu ir savivaldos lygmenimis, išnagrinėjęs Lietuvos savivaldybių interneto svetainėse sudarytas e-demokratijos galimybes gyventojams, savivaldybių tarybų veiklos ataskaitas ir **siekdamas, kad gyventojai ir NVO aktyviau įsitrauktų (būtų įtraukiami) į viešųjų reikalų svarstymą Lietuvos savivaldybėse, savivaldybių Merams, Taryboms bei Administracijoms rekomenduoja:**



**PILIE TINĖS  
VISUOMENĖS  
INSTITUTAS**

Pilietinės visuomenės institutas / Civil Society Institute, Didžioji g. 5, LT-01128 Vilnius, Lietuva

- 1) **Efektyvinti komunikaciją su vietos bendruomene bei savivaldybės teritorijoje veikiančiomis nevyriausybinėmis organizacijomis.** Neabejotinai esminė piliečių dalyvavimo (įsitraukimo) sprendimų priėmimo procesuose ir valdžios atvirumo sąlyga yra visuomenės informuotumas. Viena vertus, sunku tikėtis aktyvaus gyventojų dalyvavimo priimant sprendimus, jeigu jie nežino (o valdžios bei savivaldos institucijos neskelbia), kaip ir kokie sprendimai yra priimami, kita vertus – piliečiams gali prireikti ir papildomos informacijos, be kurios jų dalyvavimas tiesiog būtų neįmanomas. Todėl siekiant gerinti Lietuvos piliečių informuotumą savivaldos lygmeniu apie planuojamus bei priimamus sprendimus, kitą savivaldos institucijų vykdomą veiklą, siūlome:
  - a. ***Nuolat stebėti ir išsiaiškinti, kokie informacijos kanalai yra labiausiai gyventojams (ir atskiroms jų grupėms) prieinami bei juos išnaudoti.*** Šiuo metu Lietuvoje galiojantys teisės aktai, reglamentuojantys valstybės bei savivaldos institucijų informacijos apie savo veiklą sklaidą, pirmenybę teikia internetui ir elektroninėms priemonėms<sup>1</sup>, tačiau rekomenduojame savivaldybėms išnagrinėti vietos gyventojų poreikius ir informaciją apie itin svarbius planuojamus priimti sprendimus, organizuojamas vietos gyventojų apklausas, konsultacijas, viešus susirinkimus ir pan. skelbti kuo įvairesniais informacijos sklaidos kanalais, kad būtų užtikrintas kuo didesnės vietos bendruomenės dalies pasiekiamumas (pavyzdžiui, informaciją skelbti ne tik savivaldybės interneto svetainėje, bet ir vietos spaudoje, kitų savivaldybės įstaigų interneto svetainėse, bendradarbiauti su savivaldybės teritorijoje veikiančiomis NVO, bendruomenėmis, kad jos savo turimais informacijos sklaidos kanalais dalintųsi informacija, mažesnėse gyvenvietėse – išnaudoti skelbimų lentas ir pan.).
  - b. ***Išnaudoti socialinių tinklų sudaromas galimybes.*** Atlikta analizė parodo, kad tik apie pusė Lietuvos savivaldybių turi paskyras įvairiuose socialiniuose tinkluose, dar mažesnė jų dalis aktyviai juose veikia, reguliariai atnaujina informaciją. Norime atkreipti savivaldos institucijų dėmesį, kad stengiantis apie savo veiklą informuoti ir

---

<sup>1</sup> Pavyzdžiui, LR Teisės gauti informaciją iš valstybės ir savivaldybės institucijų ir įstaigų įstatymo 6-ame straipsnyje numatyta, kad informacija apie valstybės ir savivaldybių institucijų ir įstaigų veiklą, atliekamas įstatymuose numatytas funkcijas turi būti viešai skelbiama ir visiems prieinama neatlygintinai, pirmenybę teikiant informacijos sklaidimui internetu ir kitomis elektroninėmis priemonėmis.



**PILIE TINĖS  
VISUOMENĖS  
INSTITUTAS**

Pilietinės visuomenės institutas / Civil Society Institute, Didžioji g. 5, LT-01128 Vilnius, Lietuva

pasiekti kuo įvairesnę ir platesnę vietos gyventojų dalį (ypač jaunąją kartą), savivaldybių institucijas raginame peržiūrėti savo komunikacijos strategijas ir į jas įtraukti socialinių tinklų teikiamų galimybių išnaudojimą.

- c. ***Informaciją apie savivaldybės tarybos veiklą skelbti sistemingai bei lengvai surandamai svetainės lankytojui.*** Visų Lietuvos savivaldybių interneto svetainės turi atskirą skiltį, skirtą savivaldybės tarybai bei informacijai apie jos veiklą, tačiau, kokia ir kaip informacija joje pateikiama, tarp skirtingų savivaldybių labai skiriasi. Remiantis savivaldybių interneto puslapių analize, atliktu tyrimu, siūlome greta Tarybos narių skelbti jų kontaktus, kuriais gyventojai galėtų į juos kreiptis, taip pat informaciją apie planuojamus narių susitikimus su gyventojais ar jų priėmimo laiką. Informuojant apie savivaldybės tarybos posėdžius, vienoje vietoje aiškiai turėtų būti išdėstytos tiek būsimų, tiek buvusių posėdžių datos, darbotvarkės su planuojamais priimti sprendimų projektais (kartu su lydinčiaisiais dokumentais, aiškinamaisiais raštais), priimti sprendimai, balsavimų rezultatai, nuorodos į vaizdo/garso įrašus (jei tokios galimybės nėra – į posėdžių protokolus). Taip pat siūlome skelbti ne tik artimiausio Tarybos posėdžio datą, bet posėdžius planuoti pusmečiui/metams į priekį ir šiuos planus taip pat paskelbti viešai – kad besidomintys gyventojai turėtų galimybę paprasčiau sekti Tarybos veiklą. Pavyzdžiui, kai kurios savivaldybės nusimato mėnesio savaites, savaitės dienas, kuriomis turėtų vykti Tarybos ar komitetų posėdžiai.
- d. ***Gerinti komunikaciją apie savivaldybės tarybos komitetų, komisijų, darbo grupių veiklą.*** Panašiai, kaip rekomenduojame vienoje vietoje sistemingai skelbti informaciją, susijusią su savivaldybės tarybos posėdžiais, lygiai taip pat savivaldybėms siūlome sistemingai skelbti ir informaciją apie komitetų, nuolatinių (ar laikinų) komisijų, darbo grupių veiklą, kad savivaldybės veikla besidomintiems gyventojams nereikėtų jos ieškoti įvairiose savivaldybės interneto svetainės skyriuose. Siūlome savivaldybėms apie komitetų, komisijų, darbo grupių veiklą skelbti bent jau šią informaciją: jų narių sudėtį, planuojamus posėdžius (su darbotvarkėmis, kitais reikiamais dokumentais), įvykusius posėdžius (su darbotvarkėmis, sprendimais, kitais



**PILIE TINĖS  
VISUOMENĖS  
INSTITUTAS**

Pilietinės visuomenės institutas / Civil Society Institute, Didžioji g. 5, LT-01128 Vilnius, Lietuva

reikiamais dokumentais), kokios galimybės gyventojų ir nevyriausybinių organizacijų atstovams dalyvauti posėdžiuose, teikti pasiūlymus dėl darbotvarkių klausimų.

e. ***Aiškiai informuoti gyventojus, kaip jie gali dalyvauti savivaldybės tarybos, jos komitetų, komisijų posėdžiuose, teikti pastabas sprendimų projektams.***

Skelbiant informaciją apie būsimus savivaldybės tarybos, komitetų, komisijų, darbo grupių posėdžius, siūlome kartu skelbti ir informaciją apie tai, kaip, kokiomis sąlygomis gyventojai (jų atstovai, nevyriausybinių organizacijos) gali dalyvauti šiuose posėdžiuose, kaip, kokiais būdais ir iki kada galima teikti pasiūlymus dėl svarstomų klausimų, parengtų sprendimo projektų. Atkreiptinas dėmesys, kad turi būti numatytas „protingas laiko tarpas“ pastaboms ir pasiūlymams pateikti.

f. ***Skelbti susistemintą informaciją apie tai, kokie gyventojų, nevyriausybinių organizacijų pasiūlymai yra gauti, ar ir kaip į juos (ne)atsižvelgta.***

Siekiant iš tiesų realaus ir efektyvaus valdžios ir nevyriausybinių (bei piliečių) sektorių bendradarbiavimo, svarbu, kad vietos bendruomenė būtų informuojama apie gautus gyventojų, nevyriausybinių organizacijų pasiūlymus, komentarus planuojamiems priimti sprendimams. Lygiai taip pat svarbu informuoti ir apie tai, ar ir kaip į šiuos pasiūlymus buvo atsižvelgta arba ne, pateikti argumentus. Ši informacija galėtų būti skelbiama greta sprendimų dokumentų.

- 2) **Aktyviau konsultuotis su vietos bendruomene bei NVO dėl viešųjų sprendimų priėmimo.** Konsultavimasis su visuomene – vienas iš Lietuvos įstatymuose įtvirtintų didesnės piliečių įtraukties į viešųjų sprendimų priėmimo procesus įrankių. Konsultacijos gali būti susijusios su naujai priimamų, keičiamų įstatymų, teisės aktų projektų svarstymais, administraciniais sprendimais, susijusiais su bendrais teisėtais visuomenės interesais. Konsultacijos su visuomene apima tiek bendradarbiavimą su visuomenės interesams tam tikroje srityje atstovaujančiomis organizacijomis (asociacijų, profesinių sąjungų, kitų nevyriausybinių organizacijų atstovais), tiek su gyventojais ir jų grupėmis. Kad būtina gyventojus informuoti, kaip jie gali teikti siūlymus Tarybos planuojamiems priimti sprendimams, aptarėme jau pirmojoje rekomendacijų dalyje, tačiau dar kartą norime atkreipti



## PILIE TINĖS VISUOMENĖS INSTITUTAS

Pilietinės visuomenės institutas / Civil Society Institute, Didžioji g. 5, LT-01128 Vilnius, Lietuva

dėmesį į konsultacijų svarbą rengiant ar inicijuojant įvairių sprendimų projektus, todėl savivaldybių institucijoms siūlome:

a. ***Inicijuojant naujus teisės aktus (ar jų keitimą), administracinius sprendimus – bendradarbiauti ir konsultuotis su toje srityje veikiančiomis vietos NVO.***

Kaip vieną iš šių siūlymą iliustruojančių gerų bendradarbiavimo su nevyriausybiniais sektoriumi pavyzdžių, galima pavadinti LR Teisingumo ministerijos iniciatyvą, kai pati valstybės institucija – ministerija – kreipėsi į NVO, kviesdama aktyviai dalyvauti svarstant įvairius teisės aktų projektus, teikti jiems pastabas ir pasiūlymus. Organizacijos, atsiliepusios į šį kvietimą arba pačios išreiškusios norą gauti informaciją, apie Teisingumo ministerijos parengtus teisės aktų projektus informuojamos tiesiogiai nurodytu elektroninio pašto adresu. Pažymėtina, kad temas, su kuriomis susijusius teisės aktų projektus NVO pageidauja gauti, taip pat galima pasirinkti ir nurodyti. Remiantis šiuo pavyzdžiu raginame savivaldybes taip pat pasiūlyti panašų bendradarbiavimo mechanizmą vietos nevyriausybiniams organizacijoms bei pradėti konsultacijas su jomis pačioje pradinėje – sprendimo iniciatyvos fazėje. Taip pat primename, kad pagal galiojančią LR Nevyriausybinių organizacijų plėtros įstatymą, jo 5 straipsnį, institucija, raštu gavusi NVO prašymą derinti rengiamus teisės aktų projektus, privalo tą daryti pagal LR galiojančius teisės aktus.

b. **Organizuojant viešąsias konsultacijas su vietos bendruomene bei NVO, atkreipti dėmesį į pastarųjų galimybes.**

Visų pirma, skatiname savivaldos institucijas aktyviau išnaudoti viešųjų konsultacijų su vietos bendruomene įrankį, o rengiant viešąsias konsultacijas dėl bendruomenei aktualių klausimų, atsižvelgti į vietos gyventojų galimybes jose dalyvauti ar joms pasiruošti. Pavyzdžiui, rengiant konsultacijas-susirinkimus, apgalvoti tinkamą vietą ir laiką, užtikrinti informacijos apie rengiamą susitikimą sklaidą, apie susirinkimą ir su svarstomu klausimu susijusius dokumentus paskelbti iš anksto. Organizuojant konsultaciją raštu arba internetu, lygiai taip pat svarbu užtikrinti tinkamą jos viešinimą, atsižvelgiant į tai, kad dauguma bendruomenių lyderių, NVO atstovų dirba savanoriškais pagrindais, nustatyti „protingą laiko tarpą“, per kurį laukiama pasiūlymų ar komentarų nurodytu klausimu,



## PILIE TINĖS VISUOMENĖS INSTITUTAS

Pilietinės visuomenės institutas / Civil Society Institute, Didžioji g. 5, LT-01128 Vilnius, Lietuva

o susipažinimui ir išgilinimui į situaciją pateikiami dokumentai (arba juos lydintys dokumentai) turėtų būti konkretūs ir suprantami ne specialistui. Apibendrinti viešosios konsultacijos rezultatai taip pat turėtų būti paskelbti viešai bendruomenei susipažinti, pridėti prie su konsultacijos klausimu susijusio parengto sprendimo projekto.

3) **Raginti gyventojus aktyviau išnaudoti esamus įsitraukimo į sprendimų priėmimą įrankius ir mechanizmus.** Pilietinės visuomenės instituto atliktas tyrimas parodė, kad viena iš kliūčių, kodėl stringa valdžios ir nevyriausybinių sektorių bendradarbiavimas – trūksta tiek vienos, tiek kitos pusės įsitraukimo (nors egzistuojančių ir teisės aktuose įtvirtintų bendradarbiavimo priemonių gausu). Todėl siekdami paskatinti abipusę bendradarbiavimo iniciatyvą, raginame savivaldos institucijas:

a. ***Savivaldybių interneto svetainėse aiškiai ir suprantamai paskelbti informaciją apie tai, kaip gyventojai ir NVO gali įsitraukti į sprendimų priėmimą tiek savivaldos, tiek nacionaliniu lygmeniu.*** Tai, kad piliečiai ir NVO retai įsitraukia į sprendimų priėmimo procesus, iš dalies lemia, jog pastarieji nežino, kaip vienu ar kitu įsitraukimo (bendradarbiavimo su valdžios institucijomis) įrankiu naudotis, todėl manome, jog susistemintas įvairių bendradarbiavimo mechanizmų pristatymas (kokie jie yra, kokias sąlygas reikia išpildyti, norint jais pasinaudoti, kur ir kaip kreiptis ir pan.) savivaldybių interneto svetainėse galėtų prisidėti prie situacijos gerinimo. Pavyzdžiui, pristatant peticijos, kaip įsitraukimo į sprendimų priėmimą įrankį, reikėtų nurodyti, kas yra peticija, kas ją gali teikti ir kokioms institucijoms adresuoti, kokiais klausimais peticija rengiama, kur ją pateikti, kas su ja vyksta po pateikimo, kada galima tikėtis atsakymo, rezultato ir pan.

b. **Skirti dėmesio savivaldybės turimų e-demokratijos priemonių populiarinimui.** Atlikus e-demokratijos galimybių ir jų naudojimo savivaldybių interneto svetainėse analizę, pastebima, kad nors e-demokratijos įrankių Lietuvos savivaldybės yra įsidiegusios daug ir įvairių, visgi naudojimas jais yra itin menkas (arba dėl viešo grįžtamojo ryšio iš savivaldybės nebuvimo toks atrodo). Tad raginame savivaldos



## PILIE TINĖS VISUOMENĖS INSTITUTAS

Pilietinės visuomenės institutas / Civil Society Institute, Didžioji g. 5, LT-01128 Vilnius, Lietuva

institucijas skirti dėmesio, kaip populiarinti e-demokratijos instrumentų naudojimą, o viena iš priemonių galėtų būti per e-demokratijos instrumentus gautų gyventojų pasiūlymų/skundų/klausimų viešinimas kartu su atsakymais/nuorodomis, kas buvo nuveikta atsižvelgiant į gautą informaciją. Parodymas, kad šie e-demokratijos instrumentai yra naudojami ir veikiantys – galėtų tapti motyvacijos šaltiniu kitiems gyventojams ar NVO teikti savo siūlymus pasinaudojant e-demokratijos galimybėmis.

- c. ***Stiprinti savivaldybės darbuotojų kompetencijas bei nuostatas dėl bendradarbiavimo su nevyriausybinio sektoriumi svarbos.*** Rekomenduojame rengti mokymus, seminarus įvairaus lygmens savivaldybės administracijos darbuotojams bei politikams apie bendradarbiavimą su nevyriausybinio sektoriumi, kad savivaldos atstovai geriau suprastų NVO veiklos specifiką, jos situaciją savivaldybės teritorijoje, susipažintų su vietos NVO, žinotų, kokiais kanalais, priemonėmis įtraukti NVO į sprendimų rengimo procesus, kokiomis ekspertinėmis žiniomis ir praktine patirtimi, sukaupta NVO sektoriuje, savivaldybė galėtų naudotis bei remtis. Siekiant šio tikslo taip pat patariame kreiptis ir bendradarbiauti su nacionalinėmis pilietinės visuomenės stiprinimu suinteresuotomis organizacijomis, atliekančiomis pilietinės visuomenės būklės, bendradarbiavimo tarp sektorių tyrimus, turinčiomis praktinės bendradarbiavimo su nacionaline ar savivaldos lygmens valdžia patirties<sup>2</sup>.
- d. ***Stiprinti vietos gyventojų bei NVO kompetencijas, kaip bendradarbiauti su valstybės ir savivaldos institucijomis.*** Suprantama, kad kiekvieno piliečio pareiga domėtis viešaisiais reikalais, tačiau lygiai taip pat ir valstybės (savivaldybių) institucijos turėtų būti suinteresuotos NVO – kaip lygiaverčio partnerio plėtra. Todėl raginame bendrų renginių, mokymų, apvaliųjų stalų-diskusijų metu gilinti ir vietos bendruomenės, nevyriausybinių organizacijų žinias bei gebėjimus, kokiomis priemonėmis ar būdais jie gali įsitraukti į savivaldybės viešųjų reikalų svarstymą ir sprendimų priėmimą. Reguliarūs ir bendri savivaldybės institucijų bei NVO atstovų

---

<sup>2</sup> Pavyzdžiui, tokios patirties turi Nevyriausybinių organizacijų paramos centras, NVO teisės institutas, Pilietinės visuomenės institutas, „Transparency International“ Lietuvos skyrius ir kitos.



**PILIE TINĖS  
VISUOMENĖS  
INSTITUTAS**

Pilietinės visuomenės institutas / Civil Society Institute, Didžioji g. 5, LT-01128 Vilnius, Lietuva

susitikimai padėtų spręsti ir komunikacijos tarp sektorių problemą, pastebimą visuose įvairaus lygmens bendradarbiavimo procesuose.

Taip pat siekiant, kad savivaldybė ir NVO sektorius būtų lygiaverčiais bendradarbiavimo partneriais – svarbu stiprinti ir nevyriausybinių organizacijų institucinius gebėjimus, skiriant finansavimą organizacijų vykdomos veikloms ir projektams, taip pat palaipsniui pereinant prie paslaugų, reikalingų savivaldybės gyventojų poreikiams tenkinti, pirkimo iš NVO.

- e. ***Užtikrinti grįžtamojo ryšio gyventojų ir NVO pasiūlymams gavimą bei viešinti sėkmingo bendradarbiavimo pavyzdžius.*** Norint motyvuoti gyventojus ir NVO įsitraukti į savivaldybės viešųjų reikalų svarstymą svarbu: 1) užtikrinti, kad į gautus pasiūlymus savivaldybės atstovai reaguos (juos tenkins, įtrauks į sprendimą, atmes pateikdami argumentus, kodėl jie nėra tenkinami arba pasiūlymų teikėjų atstovus įtrauks į darbo grupes, rengiančias sprendimus ir pan.); 2) minėta informacija turėtų būti skelbiama viešai, kad su ja galėtų susipažinti visa bendruomenė ne tik pasiūlymą teikę asmenys ir organizacijos (pavyzdžiui, savivaldybės interneto svetainėje); 3) skirti dėmesį sėkmingų savivaldos institucijų, nevyriausybinių organizacijų ir piliečių bendradarbiavimo pavyzdžių viešinimui ir sklaidai – siekiant, kad savivaldybės gyventojai imtų labiau tikėti savo galiomis daryti įtaką priimamiems sprendimams.
- f. ***Labiau išnaudoti vietos gyventojų apklausas kaip gyventojų įsitraukimo į sprendimų priėmimo procesą galimybę.*** LR Vietos savivaldos įstatymas garantuoja gyventojams galimybę savo nuomonę viešųjų savivaldybės reikalų tvarkymo klausimais pareikšti dalyvaujant vietos gyventojų apklausose, kurių rezultatai yra patariamojo pobūdžio. Nors šis gyventojų įtraukimo sprendžiant viešuosius reikalus instrumentas Vietos savivaldos įstatyme yra įtvirtintas jau nuo 2002 m., tačiau iki šiol jis vis dar nėra plačiai naudojamas. Pavyzdžiui, remiantis LR Vidaus reikalų ministerijos 2013 m. atlikta Vietos gyventojų apklausų 2012–2013 metais savivaldybėse stebėseną, tik 16 savivaldybių 2012–2013 m. nurodė organizavusios vietos gyventojų apklausas remiantis šiuo įstatymu (dar 5 savivaldybės nurodė vykdžiusios apklausas, tačiau ne pagal Vietos savivaldos įstatymo nuostatas).





- 4) **Suteikti gyventojams ir vietos nevyriausybinėms organizacijoms daugiau įsitraukimo į sprendimo priėmimo procesus įrankių.** Nors, kaip buvo minėta ankstesnėje rekomendacijoje, egzistuojančių ir Lietuvos teisės aktuose įtvirtintų bendradarbiavimo priemonių yra gausu, o vienas pagrindinių sėkmingo bendradarbiavimo trukdžių – abipusio įsitraukimo trūkumas, visgi lyginant skirtingose Lietuvos savivaldybėse sudarytas gyventojų ir NVO įsitraukimo į sprendimo priėmimo procesus galimybes, randama skirtumų. Todėl, atsižvelgiant į geruosius pavyzdžius, siūlome visoms Lietuvos savivaldybėms:
- a. ***Sudaryti galimybę gyventojams inicijuoti klausimų svarstymą savivaldybės tarybai.*** Nevyriausybines organizacijas ir savivaldybės gyventojai dažniausiai neturi teisės ar galimybės inicijuoti klausimų savivaldybės taryboje svarstymą, todėl rekomenduojame visoms Lietuvos savivaldybėms Tarybos veiklos reglamentuose nusimatyti galimybę, kaip gyventojai, jų atstovai ar nevyriausybines organizacijas gali kreiptis dėl klausimo iniciavimo. Pavyzdžiui, tokia galimybė numatyta Tauragės r. savivaldybės tarybos veiklos reglamente.
  - b. ***Sudaryti galimybes gyventojams dalyvauti komitetų posėdžiuose.*** Savivaldybių tarybų veiklos reglamentuose būna numatyta, kas ir kokiomis sąlygomis gali dalyvauti savivaldybių tarybų, komitetų posėdžiuose. Daugelyje savivaldybių gyventojai gali dalyvauti Tarybos posėdžiuose, tačiau dalyvauti komitetų posėdžiuose tokia galimybė sudaryta ne visur (arba ji sudaryta tik tuo atveju, jeigu komitetas kviečiasi konkrečius asmenis). Siūlome veiklos reglamente aiškiai apibrėžti ir numatyti galimybę gyventojams dalyvauti komitetų posėdžiuose (galima numatyti išankstinę registraciją į posėdį). Pavyzdžiui, tokią teisę visuomenės atstovams savo iniciatyva užsiregistruoti ir dalyvauti komitetų posėdžiuose numato Kauno miesto savivaldybės tarybos veiklos reglamento nuostatos.
- 5) **Savivaldybės interneto svetainėje skelbti aktualią ir susistemintą, su savivaldybės teritorijoje veikiančiomis NVO, bendruomenėmis susijusią informaciją.** Nagrinėjant savivaldybių interneto svetaines taip pat buvo atkreiptas dėmesys ir į tai, ar (kaip) jose



# PILIE TINĖS VISUOMENĖS INSTITUTAS

Pilietinės visuomenės institutas / Civil Society Institute, Didžioji g. 5, LT-01128 Vilnius, Lietuva

skelbiama informacija, susijusi su savivaldybės teritorijoje veikiančiomis nevyriausybinėmis organizacijomis (pavyzdžiui, ar skelbiamas NVO sąrašas, jų kontaktai, veiklos sritys, skelbiami NVO skirti konkursai, pačių organizacijų skelbimai ir pan.). Atskirą NVO skirtą skiltį turi mažiau nei ketvirtadalis Lietuvos savivaldybių. Jose savivaldybės pateikia informaciją, skirtą nevyriausybinėms organizacijoms, dažniausiai skelbiamos naujienos apima finansavimo organizacijų projektams skirstymą.

Siekiant prisidėti prie NVO sektoriaus stiprinimo ir plėtros savivaldybėje, rekomenduojame visoms Lietuvos savivaldybėms savo interneto svetainėse sukurti atskirą nevyriausybiniam sektoriui skirtą skiltį, kurioje būtų aiškiai informuojama apie veikiančias nevyriausybinės organizacijas, bendruomenes (geriausia kartu su aktualiais kontaktiniais duomenimis, veiklos sritimis, nuorodomis į interneto puslapius ir pan.). Šioje skiltyje taip pat siūlome skelbti naujienas, aktualijas, svarbias tiek pačioms organizacijoms ir bendruomenėms, pavyzdžiui, apie skelbiamus programų finansavimo konkursus, kvietimus bendradarbiauti ir pan., lygiai taip pat ragintume atrasti vietą ir nevyriausybinių organizacijų naujienoms, pranešimams, kurie aktualūs visai savivaldybės bendruomenei, jos gyventojams.

Atsižvelgiant į tai, kad 2014–2015 m. beveik visose Lietuvos savivaldybėse veiklą pradėjo naujos valdžios ir NVO sektorių bendradarbiavimą stiprinti turinčios savivaldybių NVO tarybos, rekomenduojame savivaldybių interneto svetainės skelbti su jų veikla susijusią informaciją (galima sukurti atskirą NVO tarybų veiklai skirtą rubriką). Svetainės lankytojas galėtų sužinoti NVO tarybos nuostatus, narius ir jų kontaktus, atstovaujamas organizacijas ar institucijas, Tarybos veiklos planus, planuojamus posėdžius ir svarstomus klausimus, priimamus sprendimus, posėdžių protokolus ir pan.

- 6) **Analizuoti, kaip gyventojai ir nevyriausybinės organizacijos įsitraukia į sprendimų priėmimą savivaldybėje, kokie įsitraukimo instrumentai ir priemonės yra labiausiai išnaudojami.** Peržvelgus paskutinių metų savivaldybių veiklos ataskaitas, susidaro įspūdis, kad svarbiausias ryšio su gyventojais (bendradarbiavimo) matas savivaldybėms yra jų priėmimas ir aptarnavimas, rašytinių užklausų priėmimas ir atsakymas. Beveik kiekvienos savivaldybės ataskaitoje galima rasti itin išsamią statistiką, kiek gyventojų kreipėsi į



**PILIE TINĖS  
VISUOMENĖS  
INSTITUTAS**

Pilietinės visuomenės institutas / Civil Society Institute, Didžioji g. 5, LT-01128 Vilnius, Lietuva

savivaldybę, kad visi klausimai buvo atsakyti, o prašymai patenkinti arba atmesti. Vis tik dauguma šių užklausimų ir prašymų – asmeninio pobūdžio, iš ataskaitų teksto sunku atskirti, kokia dalis kreipimūsi yra susiję su viešųjų sprendimų priėmimu savivaldybėje. Manome, kad norint gerinti savivaldos institucijų ir nevyriausybinio sektoriaus bei piliečių bendradarbiavimą viešųjų sprendimų priėmimo procese, savivaldybėms svarbu stebėti ir analizuoti piliečių išitraukimo procesus, todėl rekomenduojame:

- a. ***Atskirai rinkti informaciją apie gyventojų (ar nevyriausybinių organizacijų) teiktus prašymus, skundus, pasiūlymus, kai jie susiję ne su asmeninio ar siauros grupės intereso tenkinimu, bet viešaisiais sprendimais.*** Šią informaciją taip pat vertinga atskirai ir skelbti savivaldybės veiklos ataskaitose.
- b. ***Vertinant savivaldybės metų veiklą – įvertinti, kiek ir kokiomis priemonėmis, kanalais ir įrankiais gyventojai daugiausia naudojami siekdami daryti įtaką priimant sprendimus, arba patys inicijuoja klausimų sprendimą.*** Šiuo atveju, siekiant matyti bendrą vaizdą, svarbu fiksuoti, kiek pati savivaldybė iniciavo renginių, susitikimų, viešųjų konsultacijų, vietos gyventojų apklausų ir pan., kiek gyventojai ir nevyriausybines organizacijas aktyviai išitraukė ir pasinaudojo šiomis galimybėmis, kokių rezultatų pasiekta, kokią įtaką tolimesniems sprendimams gyventojų išsakyta nuomonė turėjo. Taip pat svarbu fiksuoti, ir kokiais būdais patys gyventojai rodo iniciatyvą išitraukti į sprendimų priėmimo procesus (pavyzdžiui, patys inicijuoja susitikimus su administracijos darbuotojais ar politikais, teikia siūlymus sprendimų projektams, rengia peticijas, dalyvauja posėdžiuose ir pan.). Nuosekli ir reguliari bendradarbiavimo situacijos analizė padės identifikuoti tiek sėkmingiausias bendradarbiavimo praktikas, tiek neišnaudotas galimybes, tiek vietos bendruomenei aktualiausias temas.

Teikdami šias rekomendacijas suprantame, kad formuoti politiką ir ją įgyvendinti yra pagrindinė valstybinio sektoriaus (valstybės ir savivaldybės institucijų ir įstaigų) užduotis. Piliečių informavimas, konsultavimasis su jais ir sudaromos galimybės aktyviai išitraukti į sprendimų priėmimo procesus – pagrindinio valstybinio sektoriaus tikslo nepakeičia, bet sudaro didesnes galimybes politikams ir



# PILIE TINĖS VISUOMENĖS INSTITUTAS

Pilietinės visuomenės institutas / Civil Society Institute, Didžioji g. 5, LT-01128 Vilnius, Lietuva

valstybės tarnautojams formuoti ir plėtoti efektyvesnę, labiau visuomenės lūkesčius atitinkančią viešąją politiką bei įgauti daugiau piliečių pasitikėjimo. Todėl tikimės, kad Pilietinės visuomenės instituto išvalgos, siūlymai ir rekomendacijos bus naudingos ne tik atskirai kiekvienoje savivaldybėje stiprinant ir gerinant savivaldos institucijų, NVO bei piliečių bendradarbiavimą, bet ir prisidės prie visos Lietuvos pilietinės visuomenės stiprinimo.

Direktorė

Ieva Petronytė

Šios rekomendacijos parengtos įgyvendinant projektą „Valdžios ir nevyriausybinių sektorių bendradarbiavimo viešosios politikos sprendimų priėmimo procese stiprinimas“ (projekto kodas: VP1-4.1-VRM-08-V-01-015), remiamą Europos Socialinio fondo ir Lietuvos Respublikos valstybės biudžeto lėšomis pagal Europos Komisijos Žmogiškųjų išteklių plėtros veiksmų programą.





**PILIE TINĖS  
VISUOMENĖS  
INSTITUTAS**

Pilietinės visuomenės institutas / Civil Society Institute, Didžioji g. 5, LT-01128 Vilnius, Lietuva